

Oxucumuzun yaradıcılığı

Dostum Nahidlə çoxdandır ki, görüşmürdüm. Bu gün onun səhər zəngində mənə “etibarsız” deməsindən çox utandım. Telefonda xeyli dərdləşib danışdıqdan sonra onun günümüzü Bilgəhdə, çimərlikdə keçirmək təklifi isə lap üreyimdən oldu.

Beləcə, Bayıl qəsəbəsində görüşərək, onun avtomobili ilə Neftçilər prospekti ilə sahil boyu Bilgəhə, çimərliyə yollandıq. Yol boyu dəyişən və bir-birini əvəz edən, günü-gündən müasirləşməkdə olan şəhərimizin gözəl mənzərələri - Bayraq Meydanı, Crystal Hall sarayı, yeni tikilmiş və beynəlxalq standartlara uyğun müxtəlif təyinatlı idman meydançaları, Əl Oyunları Sarayı, Xalça Muzeyi, Qız qalası, Heydər Əliyev prospektindəki Heydər Əliyev Mərkəzi, yeni memarlıq üslubuna malik met-rostansiyalar və s. tikililər Bakıda doğulub, Bakıda yaşamağıma baxmayaraq, hər dəfə də sanki onları ilk dəfə görmüş kimi məni valeh edirdi. Mən dərinədən nəfəs alaraq dostuma dedim:

-Nahid, görürsən, şəhərimiz günü-gündən necə gözəlləşir. Bakıda bu gözəlliyi yaradan yerli və xaricdən dəvət olunmuş arxitektorlar şəhərimizin milli üslubunu müasirliklə sintez etmişlər. Bilirsən ki, dünyanın bir çox şəhərlərini gəzmışəm, amma belə zövqlə tikilmiş və insanda xoş aura yaradan gözəl şəhərə hələ rast gəlməmişəm. Hətta türkiyəli dostlarım da etiraf edirlər ki, müasir Bakı dünyanın gözəl şəhərləri sayılan İstanbul, Neapol və Dubaydan da geri qalmır.

Nahid isə gözünü yoldan çəkməyərək köksünü ötürür:

-Bilirsən, dostum, iş tək tikib-qurmaqla bitmir. Əslində biz, belə bir gözəlliyi, rahat həyatı bizə bəxş edənə borclu olduğumuzu unutmamalıyıq. Özü də ələ bilmə ki, təkəcə Bakımızın hüsnü dəyişib. Sən hələ Azərbaycanın bölgələrini gəzsən, görərsən ki, rayonlarımız necə gözəlləşib, insanların həyat səviyyəsi yaxşılaşıb. Xalqımız gözəlliyin, əmin-amanlığın içində rahat yaşayır.

Söhbətimizlə uzun yolu qısaldaraq Bilgəh qəsəbəsinə, çimərliyə çatdıq. Burada Kardioloji sanatoriya yerləşdiyindən avtomobilləri dəniz kənarına buraxmırdılar. Ona görə də maşınımızı xüsusi dayanacaqda park etdik. Nahidin elektron poçtuna işləri ilə əlaqədar axşam vacib bir məlumat gələcəyi səbəbindən avtomobildən əşyalarımızla bərabər, onun əl kompüterini də götürüb sanatoriyanın həyəti ilə çimərliyə doğru yollandıq.

Kardioloji sanatoriyanın binası ötən əsrin 40-50-ci illərində memarlıq üslubunda inşa edilmiş yaraşıqlı bir tikili idi. Həyətində isə sovet dönməindən qalma çoxlu sayda ağ rənglə rənglənmiş idmançı qadın, ana və uşaq, pioner, qartal və ceyran heykəlləri vardı. Sanatoriyanın ərazisində, əsasən də çimərliyə enən pilləkənlər boyunca əncir ağacları əkilmişdi.

Sahilə çatdıq. Mən dostuma dedim:

-Nahid, deyəsən, bir az tez gəlmişik. İndi saat 3 tamamdır. Hələ dənizə gəlməyin vaxtı deyil. Gün bizi yandıracaq. Günortadan bir qədər ötmüş, gün əyiləndən sonra suya baş vurarıq. Vaxtilə qızlarda çimərliyin “ləzzətini” dadmışam...

Nahid mənimlə razılaşıb sahilboyu quraşdırılmış toxunma qamış çətirələrdən birini göstəltirdi. Əl kompüterini yaxınlıqdakı kafedə şarj olunmaqdan ötrü qoyandan sonra gətirdiyimiz məhrabaları qumun üstünə sərib paltarlarımızı soyunaraq uzandıq.

Hava təmiz və sakit olsa da, günəş öz isti nəfəsi ilə ətrafı yandırıb-yaxırdı. Buna baxmayaraq, kölgəsində uzanıb rahatlandığımız qamış çətir bizi bu istidən yaxşıca qoruyurdu. Asta əsən meh və ləpələrin xışiltısı bizə mürgü gətirirdi. Nə vaxt dərin yuxuya getdiyimizi də bilmədik. Hətta necə olubsa, əsən mehin güclənərək çətirimizi aşırmasını da bilməmişik...

Hiss etdim ki, kimsə məni silkələyir. Elə bil onun uzaqdan gələn səsini də eşitdim:
-Ay bala, ay oğul, ayılsana! Vay, gün yazıqları birtəhər eliyib ki. Ayıl, ay oğul, ayıl...

Gözlərimi ağır-ağır açanda qarşımda bizi ayıltmağa çalışan, ağsaçlı kişinin dayandığını gördüm. Yuxulu olsam da, gözüm onun əynində sovet ordusu zabitinin boz-yasıl nimdəş rəngli köynəyini və ayağında əsgər çəkmələrinə bənzər ayaqqabısını aldı. Çimərliyin səsgücləndiricilərindən isə bəstəkar Sergey Nikitinin 30-40-cı illərdə bütün Sovet İttifaqında dəb olan “Rio-Rita” fokstrotu səslənirdi.

Kişi başımızın üstündə dayanıb qayğıkeşliklə haray-həşir salmışdı:

-Heç belə qızmar günəşin altında da uzanarlar? Çətininizi də külək aşırıb. Bisməcə oldunuz ki...

Mən cəld yerimdən qalxıb, yan-yörəmizə göz gəzdirərək Nahiddən soruşdum:

-Bəs bizim paltarlarımızı hanı?

Nahid çiyinlərini çəkdi:

-Nə bilim. Çətinin qarmağından asmışdıq ki... Budey, külək paltarlarımızı da yerə sərib...

Narahatlığım birə-beş artdı:

-Bax gör telefonlarımız, maşının açarı yerindədir?

Ağsaç kişi təəccüblə bizə baxdı:

-Nə telefon, ay bala? Deyəsən, gün başınıza o ki var döyüb, sizi gicəlləndirib. Bura ən yaxın telefon qəsəbədəki poçtdadır.

Məni gic bir gülmək tutdu. Necə yəni “ən yaxın telefon qəsəbədəki poçtdadır?”. Özümü boğub təəccüblə ona baxdım:

-Ay dayı, sən nədən danışırısan, mən mobil telefonlarımızı deyirəm. Poçt nəyimə lazımdır...

Bunu deyib, əlimi şalvarımın çibinə saldım və mobil telefonumu gözünün qarşısına tutdum:

-Bax, bunu deyirəm.

Ağsaç kişi diqqətlə telefonuma baxdı:

-Bu nədir, balası? Radiodur? Ələ salmışan məni? İndi deyirsən ki, sən guya telefonu cibində gəzdirirsən? Bəs onun “şnuru”-məftili haradadır? İkimiz də mat-məəttəl qalmışdıq.

-Dayı, deyəsən, bizimlə məzələnir, guya mobil telefon görməyib. Dayı, bu telefonla dünyanın harasıyla istəyirsən danış. Təki balansında pul olsun... Bir də ki, tək siz deyilsiniz. Mənim işlədiyim müəssisənin bufetində də biri var. İndiyə qədər qayıb özünə bir mobil telefon da almayıb. Dediyinə görə, onu qorxudublar ki, bunlar şüa buraxır, orqanizmə ziyanlıdır. Onu başa sala bilmirik ki, müasir insanın həyatını indi bunsuz təsəvvür etmək olmur.

Bayaqdan danışığıma diqqətlə qulaq asan ağsaç kişinin qaşları çatıldı. Çaşqınlıq içində idi, hiss olunurdu ki, sözlərimdən heç nə anlamayıb. Mən yerimdən qalxaraq şalvarımın çibindən siqaret qutusunu çıxartdım və kişiyə də təklif edərək bir siqaret yandırdım. Kişinin gözləri bərəldi.

- Bu nə papirosdur çəkirsiniz?

Gülümsündüm.

-Dayı, bu, papiros deyil, siqaretdir. Özü də xarici siqaret.

O, yenə də məni başa düşmədi.

TƏXƏYYÜL REALLIĞI

Bədii-fantastik hekayə

(Ümummilli lider Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə)

- Deyirsən yeni bunu xaricdən gətiriblər?
-Bilmirəm. Amma üstündə ingiliscə yazılıb ki, orijinaldır. Xarici şirkətlərin lisenziyası ilə bizdə buraxılır.
O heyretlə:
-A bala, necə yəni sizdə buraxılır? Siz kimsiniz, nəçisiniz və haradan gəlmisiniz?
Məni yenə gülmək tutdu. İndi buna necə cavab verim ki, məni başa düşsün?
- Biz müstəqil Azərbaycanın azad vətəndaşlarıyıq...
Bu zaman kişi o yan-bu yana boylandı. Gözü ləpə-döyənə atılmış taxta parçasına sataşdı. Cəld hərəkətlə qaçıb onu götürdü və oturduğu yerdən qalxmaq istəyən Nahidi başından bərk vuraraq qışqırdı:
-Yerinizdən tərpənməyin! - Sonra arxaya çevrilərək həyəcanlı səsle qışqırdı: - Uşaqlar, bura gəlin! Tez! - deyib, kimləri isə səsləməyə başladı.
Kişinin qara-qışqırığına bir göz qırpımında 7-8 nəfər köhnə hərbi köynəkli və cüssəli adamlar tökülüb gələrək bizi əhatəyə aldılar. Başından gözələnilməz zərbə alan Nahid isə ağrıdan qovrula-qovrula kişinin qoparağını götürdü:
-Ay kişi, neynirsən? Dəli olmusan? Sənə nə dedik ki, üstümüzə hücum çəkib, hələ bir məni də vurursan? Bir siqaretə görə adamı belə günə salarlar?
Ağsaç kişi sakitləşmək bilmir, get-gedə daha da qızırdı.
-Kəs səsini, küçük! İndi kimin dəli, kimin ağıllı olduğu məlum olar!
Bunu deyib üzünü çağırışına gələnlərdən birinə tutaraq:
-Qaç təcili milis çağır! Mənim bunlardan gözüm su içmir... Qoy gəlib ayırd etsinlər ki, bunlar kimdilər, nəçidilər, hardan gəliblər, hansı yuvanın quşudurlar! - deyib, bizi gözdən qoymadı.
Oğlan qaça-qaça sahilədən sanatoriyaya qalxan pilləkənlərə doğru getdi. Ağsaç kişi tam hövsələdən çıxmış, əsəbi halda bizi yenidən sorğu-suala tutdu:
- Bayaq ayılanda maşının açarını soruşurdun. Deyirsən maşın da sürürsünüz? Hə, maşınınız haradadır?
Əsəbimdən boğulsam da özümü ələ almağa çalışırdım. Bir qədər yalvarıcı səsle kişini yumşaltmaq istəyirdim.
-Ay dayı, qurban olum, axı nə olub, biz neynəmişik ki? Məgər burada siqaret çəkmək qadağandır? Maşınımızı da yuxarıda dayanacaqda saxlamışdıq. Bilmək istəyirsənsə, deyim ki, özü də Hondadır, yapon maşını.
Kişinin gözləri bərəldi:
-Honda? Yapon? Hər şey aydın olur deyəsən...
Bu zaman sahilə enən pilləkənlərdən bizə doğru qaçan, lap 40-50-ci illərin kinolarındakı kimi geyinmiş 3 ağ kitel və furaşkalı, göy şalvarda, qırmızı paqonlu hərbiçini gördük. Sağdan isə köhnə modeldə bir UAZ avtomobili yüksək sürətlə sahil qumunu yararaq bizə tərəf şütüyürdü.
Burada deyiblər e, yaman yerdə axşamladıq. Əməli-başlı dillər olmuşduq.
- Ay dayı, bu nə kinodur? Biz neyləmişik axır?
Bu zaman qaçaraq bizə yaxınlaşan köhnə uniformalı hərbiçilərdən biri əvvəlcə əsgər salamı verərək özünü təqdim etdi:
-Milis leytenantı İbrahimov. Nə baş verib burada?

Bunlar kimdilər?

Ağsaç kişi isə taxtanı əlindən yerə qoymayaraq cəsus tutmuş kəşfiyyatçı kimi dil-dil ötdü:

-Bunların bir sənədlərini yoxlayın. Üstlərində dediklərinə görə rəbitə vasitəsi və xarici siqaretləri də var. Özləri də hətərən-pətərən danışrlar...

Milis leytenantı yan cibindən çıxardığı ağ yaylığıyla boyun-boğazının tərini sildi, üzünü bizə tutaraq sakit, amma amirənə səsle dedi:

-Vətəndaşlar, xahiş edirəm, sənədlərinizi təqdim edəsiniz...

Biz əyinimizi geyinərək köynəyimizin cibindən şəxsiyyət vəsiqələrimizi çıxarıb ona təqdim etdik. Milis leytenantı şəxsiyyət vəsiqələrinə ilk dəfə görmüş kimi təəccüblə baxaraq yanındakı milis nəfərlərinə dedi:

-Hər şey aydındır... Həbs edin bunları.

Elə bu sözü demişdi ki, onunla gələn iki milis nəfəri tapançalarını çıxardaraq bizə tərəf tuşladılar, o isə gəldikləri avtomobilə sarı gedib, oradan götürdüyü iki ədəd qandalla əllərimizi qandalladı. Bu zaman çimərlikdə başımıza yığışan camaat və bayaq bizi mühasirəyə alan kişilər maraqlarından onu sorğu-suala tutdular:

-Yoldaş leytenant, bunlar kimilər axır? Sənədlərində nə yazılıb? Haradan gəliblər? Cəsusdular?

O isə cavab vermədən əlinin işarəsilə onlara bizi avtomobilə əyləşdirməyi əmr edərək amirənə səsle dedi:

-Belələri haqqında eşitmişdim, amma görməmişdim... Heç nə deyə bilmərəm... Bölmədə hər şeyi aydınlaşdırarlar...

Beləliklə, bizi milis bölməsinə gətirdilər. İkimizi də yanqaranlıq, barmaqlıqla bağlı aynabəndli otağa salıb, yerə bərkidilmiş stulda əyləşdirdilər. Bu zaman diqqətimi qarşıımızdakı masanın üzərində “Kommunist” qəzeti cəlb elədi. Mən çiynimlə dostumu dümsükləyərək gözəlirilmə ona stolun üstündəki qəzetə baxmasını işarə etdim. Bir qədər dikələrək qəzetə yaxından baxdıqda sanki şoka düşdüm. Bu necə ola bilər! Axı mən “Kommunist”i hələ uşaq vaxtı, özü də demək olar ki, hər gün evimizdə görürdüm... Əslində məni heyretə salan həm qəzetin adı (indi bu qəzet “Xalq qəzeti” adı ilə nəşr olunur), bir də buraxılış tarixi idi: 18 avqust 1957-ci il...

Mən hələ də nə olduğunu anlamayan dostuma sarı əyilib astadan dedim:

-Nahid, deyəsən, biz keçmiş zamana düşmüşük... Heç inanılası deyil, amma bu belədir, biz 1957-ci ildəyik. O ildə ki, Amerika ilə SSRİ arasında soyuq müharibə gedir. Bayaq uçmuş çətinin yanında başımızın üstünə alan, təpənə taxta parçası ilişdirən hərbi köynəkli o ağbaş kişi, bizi dövrəyə almış köhnə dəbli paltarda olan o kənd uşaqları, ikimizi də qamarlayıb buraya gətirən o milislər... Bunlar hamısı keçmişin adamlarıdır, qardaşım. Biz 1957-ci ildəyik... Üstümüzdən çıxan əşyalara, pulumuza, sənədlərimizə və hətta siqaretə görə bizi hələ ən yaxşı halda bu zamanın qanunlarına görə Sibirə sürgün gözləyir...

Başımıza gələnlərdən məndən də betər halda olan Nahid köksünü ötürdü:

-Düz deyirsən, qardaş. Oturduğumuz yerdə işə düşmək buna deyirlər...

Bu zaman otağın qapısı sürətlə açıldı, içəri ağ kitelli, qırmızı paqonlu mayor və bayaq bizi bura gətirən leyte-

nant və beşaçılan tüfənglə silahlanmış iki sıravı milis nəfəri girdi.

Bu dəm dostum yadına nəşə düşmüş kimi sakit halda üzümə baxaraq dedi:

-Narahət olma, bunlarla dil tapmağa çalışacağam. Mənim polisdə tanışlarım çoxdur. Görərsən, onların adını verən kimi bizi azad buraxacaqlar...

Mən isə kədərlə ona baxdım.

- Ay hay, sən nə danışırısan? Unutdun? Biz 1957-ci ildəyik. Burada nə tanış, nə polis? Bunlar da ki, milislər-di...

Nahid özünü toplayıb milis mayoruna müraciət etdi:
-Hörmətli cənab rəis...

Bu sözədən sanki diksinən mayor acıqla, nifrət dolu baxışlarla onu süzüb sözünü ağzında qoydu:

-Mən cənab deyiləm, vətəndaş! Onu öz gəldiyin yerdə səni bura göndərəne deyərsən! Mən milis mayoruyam, mənə yoldaş mayor deyə müraciət et!

Nahid məsələni anlayıb səhvini “düzəltdi”:

-Yoldaş mayor, bizim heç bir günahımız yoxdur... Axı biz nə etmişik ki? Hamı kimi çimərlikdə istirahət edirdik. Heç kimlə də işimiz olmayıb. Biz yaxşı oğlanlarıq, özümüzə görə də mərifətimiz var. Anlaşıraq, dil taparıq...

Mayor bir qədər yumşalsa da, yola gəlmək, anlaşmaq istəmirdi.

-Əzizim, mən sizinlə müəyyən anlaşmaya gələ və sizə hətta əfv edib burdanca buraxardım. Məni tanıyanlar bilirlər ki, xeyirxah insanam. Amma bəs üstünüzdən tapılan əşyalar necə olsun? Yox, bu mümkün olan iş deyil. Sizi hələ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin əməkdaşları dindirəcəklər. Onlar bölməyə gələndə qədər sizə cavabdehəm. Cəsusları “dopros” etməyə ixtiyarım yoxdur! Mən milis nəfəriyəm, asayış gözetçisi, çekist deyiləm. Əgər dediyiniz kimi, Bakıda anadan olubsunzsə, ən yaxşı halda sizi cəzanın ən ali forması gözləyir...

Nahidin narahatçılığı birə-beş artmışdı.

-Sən ölməyəsən, zibilə düşmüşük də...

Elə bu zaman dəhlizdə hay-küy, ayaq səsləri eşidildi, az keçməmiş qapı açıldı içəri dörd nəfər qəhvəyi rəngdə hərbi geyimli və göy papaqlı hərbiçi daxil oldu. Onlar bizi dəvə nalbəndə baxan təki başdan-ayağa süzdülər.

-Qəhrəmanlarımız bunlardır?

Hərbiçilərin qabağında farağat durmuş milis mayoru ələ keçməyimizlə bağlı ətraflı məlumat verdi:

-Bəli! Tərəfimizdən həbs olunaraq zərərsizləşdirilmiş və siz gələndə qədər nəzarət altında saxlanılmış şəxslər bunlardır. Sənədləri, pul əskinazları və üstlərindən çıxan radiotexniki qurğular da protokollaşdırılmışdır.

Onlardan biri yaxınlaşaraq kinayəli baxışlarla bizi süzdü:

-Ну и вот... Попались, голубчики... Прилетели... Пора вас вывести на чистую воду! Ваши ровестники на войне жизнь отдавали, а вы чем занимаетесь и вот на чем попались...

Sonra isə əli ilə həmkarlarına bizi aparmalarını işarə etdi. Tutulduğumuz andan bizi nəzarətdə saxlayan milis mayorunun əlini sıxaraq ona təşəkkür etdi:

-Объявляю благодарность за бдительную работу!

Beləcə, bizi Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinə, indiki Pedaqoji Universitetlə özbaş bınaya gətirdilər. Hər ikimizi kobudcasına avtomobildən düşürdərək uzun dəhliz boyu aparıb səliqəli bir otağa saldılar.

(davamı növbəti saylarımızda)

Nicat KAMRANOĞLU,
AMEA Fəlsəfə İnstitutunun aparıcı elmi işçisi,
Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru.